

Anatolij Melnyk

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Instytut Geografii

Walory turystyczne kanionu Dniestru

Tourist values of the Dniester Canyon

Zarys treści: Kanion Dniestru znajduje się w średnim biegu rzeki Dniestr w obrębie Wyżyny Podolskiej. Przyrodnicze walory turystyczne kanionu związane są z różnorodną rzeźbą i budową geologiczną, swoistym klimatem, obiektami wodnymi, światem roślinnym i zwierzęcym, pokrywą glebową oraz niepowtarzalnymi krajobrazami. Antropogeniczne (kulturowe) walory turystyczne kanionu to liczne kompleksy parkowo-ogrodowe, przyrodniczo-antropogeniczne kompleksy skalno-jaskiniowe, grodziska, długie wały, zamki, cerkwie, kościoły i in.

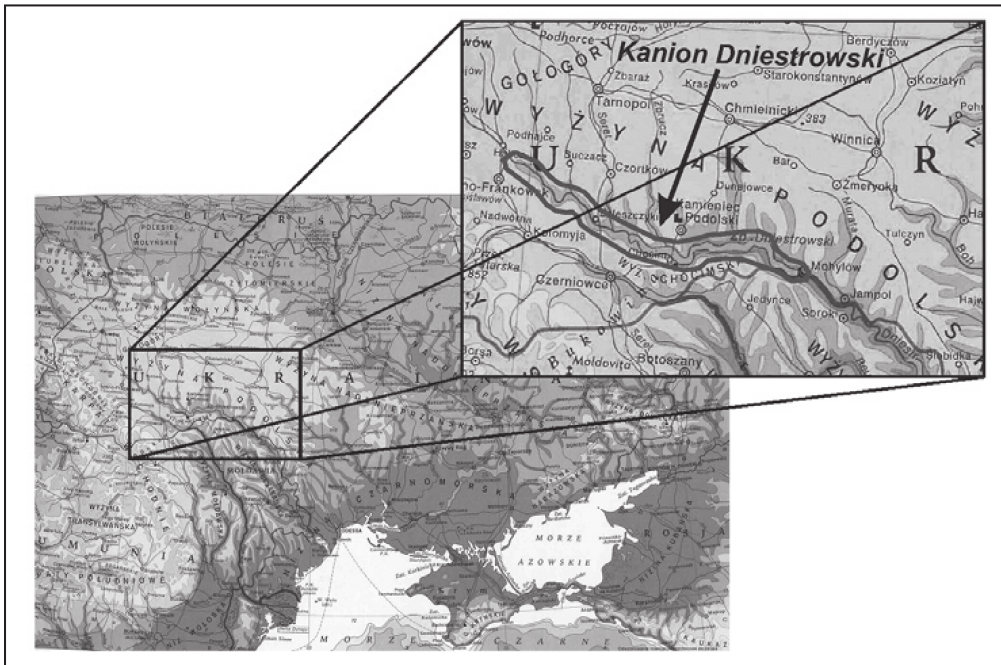
Słowa kluczowe: kanion Dniestru, walory turystyczne, krajobrazy, turystyka.

Abstract: The Dniester Canyon occupies a middle flow of the Dniester within Podolski Hills. Natural tourist resources are associated with a variety of relief and geological structure, unique climate and water facilities, and soil-vegetation and unique landscapes. Anthropogenic tourist sites are garden-park facilities, natural and man-made rock-cave complexes, settlement, long shafts, castles, churches, etc.

Key words: the Dniester Canyon, tourist resources, landscapes.

Wprowadzenie

Dniestr – to wielka rzeka Ukrainy, która ma swoje źródło w Karpatach i uchodzi do Morza Czarnego (ryc. 1). Środkowa część doliny rzecznej wykształcona w obrębie Wyżyny Podolskiej ma postać głęboko wciętego (od 100 do 240 m) kanionu o szerokości do kilku kilometrów. Jest to odcinek od Halicza do Mohylowa-Podolskiego o długości 490 km (240 km w linii prostej).

Ryc. 1. Położenie geograficzne kanionu Dniestru (*Atlas geograficzny. Świat*, 2001)

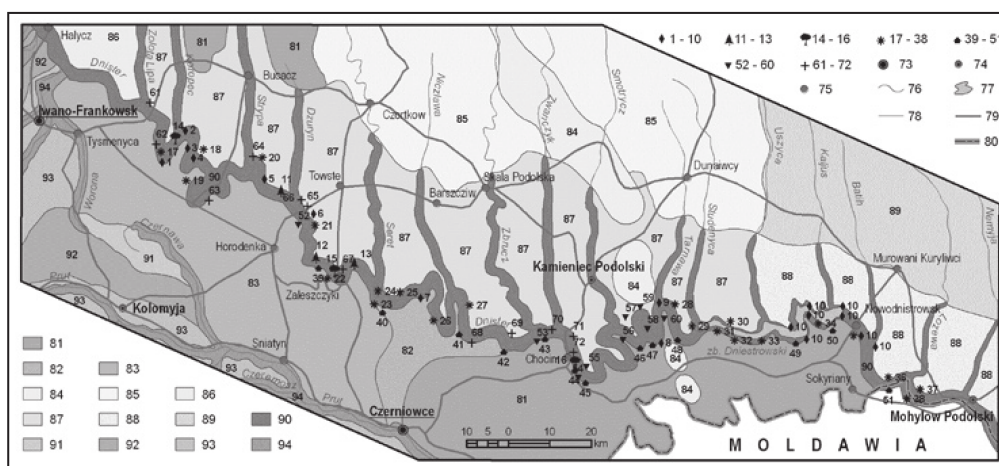
W podziale administracyjnym dolina Dniestru wykształcona w formie kanionu znajduje się w pięciu obwodach Ukrainy i częściowo w Mołdawii. Wzdłuż lewego brzegu rzeki Dniestr przechodzi południowa granica obwodu Tarnopolskiego, Chmielnickiego i Winnickiego, a wzdłuż prawego – północna granica obwodu Iwano-Frankowskiego i Czerniowieckiego i na niewielkim odcinku – granica Mołdawii. W dnie kanionu i w jego otoczeniu znajduje się kilka starych miast z bogatą i ciekawą historią – Halicz, Zaleszczyki, Chocin, Mohylow-Podolski i młode miasto Nowodnistrowsk oraz liczne wioski z nie mniej bogatą historią.

Kanion w wielu miejscach przecinają drogi samochodowe o znaczeniu ogólnopaństwowym (w rejonie osiedli Gałycz, Nyżniw, Nezwyso, Usteczko, Zaleszczyki, Nowodnistrowsk, Mohylow-Podolski), które łączą

miasta Tarnopol, Chmielnicki i Winnicę z Iwano-Frankowskim, Kołomyją i Czerniowcami. Szlaki te, wraz z gęstą siecią miejscowych dróg prowadzących do licznych wsi po obu brzegach Dniestru, zapewniają dobrą transportową dostępność do kanionu.

Przyrodnicze walory turystyczne

Kanion i obszary otaczające odznaczają się bogactwem rozmaitych przyrodniczych walorów turystycznych. Omawiany odcinek doliny rzecznej stanowi swoisty **zespół krajobrazowy**, który cechuje się stromymi zboczami, urwiskami i tarasami, z roślinnością leśną, krzewiastą i łąkowo-stepową. Wyróżnia się on na tle otaczających wyżynnych falistych krajobrazów leśno-stepowych (ryc. 2).

Ryc. 2. Walory turystyczne kanionu Dniestru (opracowano na podstawie *Dosлідження Dnistra*, 1998; Stecjuk, 2001; Denysyk, 2007) i krajobrazy obszarów przyległych (opracowano na podstawie Dawydczuk, Marynych, Matwiiszyna, Melnyk, 2007) (Wykres komputerowy Romana Kulaczekowskiego)

LEGENDA: Geologiczne zabytki przyrody: 1 – trawertynowe skały z jaskiniami (miejsowość Odajiw); 2 – trawertynowe skały z jaskiniami (obok miejscowości Stygła); 3 – trawertynowe skały z jaskiniami (miejsowość Dełewa); 4 – trawertynowe skały z jaskiniami (miejsowość Kosmyryn); 5 – trawertynowe skały z jaskiniami (obok miejscowości Łytiatyczy); 6 – czerwone piaskowce dolnego dewonu z resztkami ryb pancernych (obok miejscowości Usteczko); 7 – gliniaste bitumiczne wapień dewonu z resztkami organicznymi (miejsowość Mytkiw, geologiczny zabytek o znaczeniu ogólnopaństwowym „Ściana Mytkowska”); 8 – wapień (miejsowość Nahoriany, geologiczny zabytek o znaczeniu państwowym „Horby szysz-

kowe"); 9 – margliste i piaszczyste łupki dolnego syluru (miejscowość Kytajhorod, zabytek geologiczny o znaczeniu ogólnopaństwowym); 10 – piaskowce górnego proterozoiku z organicznymi resztkami (miejscowość Bernaszówka, zabytek geologiczny o znaczeniu ogólnopaństwowym „Piaskowce Bernaszówki”). **Botaniczne rezerваты i zabytki przyrody:** 11 – zabytek przyrody „Podolska dąbrowa” (miejscowość Szutrałyńce); 12 – botaniczny rezerwat „Żyżawski las”; 13 – krajobrazowo-botaniczny rezerwat „Obiegowa”. **Kompleksy parkowo-ogrodowe:** 14 – Wiknianski; 15 – Zaleszczycki ; 16 – Chocinski. **Przyrodnicze i przyrodnicze-antropogeniczne kompleksy skalno-jaskiniowe:** 17 – Odajów; 18 – Ścianka; 19 – Isaków; 20 – Beremjany; 21 – Usteczko; 22 – Chreszczatyk; 23 – Wasyliw; 24 – Horodok; 25 – Zozulyni; 26 – Onut; 27 – Subicz; 28 – Melnica-Podolska; 29 – Studenyca; 30 – Klasztor Bakocki; 31 – Komarów; 32 – Komarów (Turecka chata); 33 – Kormań; 34 – Hałycia; 35 – Wasyliwci; 36 – Nahoriany; 37 – Ladowa; 38 – Nasławcze. **Grodziska:** 39 – Pryłypcze; 40 – Wasyliw; 41 – Ruchotyn; 42 – Raszków; 43 – Pryhorodok; 44 – Darabany; 45 – Kapliwka; 46 – Leńkowcy; 47 – Nahoriany; 48 – Babyn; 49 – Kuliszówka; 50 – Nepodtowe; 51 – Wołoszkowe. **Mury obronne:** 52 – obok miejscowości Potoczyszczce (długość 800 m); 53 – obok miejscowości Hodiwciw (szerokość 8-10 m); 54 – pomiędzy Chocinem a miejscowością Darabany (długość ponad 4 km); 55 – obok miejscowości Hrynczuk; 56 – obok miejscowości Darabanyca (długość około 500 m); 57 – w rejonie wiosek Rachniówka, Boryszkowcy i Kulczykiwyci (długość około 26,5 km); 58 – obok miejscowości Makarówka (długość ponad 500 m); 59 – obok wiosek Oleniówka, Kulcijiwci, Ustia (szerokość miejscami sięga 20 m); 60 – obok miejscowości Hrusziwce. **Zabytki historyczno-architektoniczne:** 61 – kościół (1614 r.) i cerkiew (koniec XIX początek XX w.) w miejscowości Ustia-Zelene; 62 – cerkiew (XVIII w.) i kościół (XIX w.) w miejscowości Koropec; 63 – ruiny zamku w miejscowości Rakowec; 64 – kościół (1590 r.) w miejscowości Żywobrody; 65 – cerkiew św. Mikołaja (XVIII w.) w miejscowości Nahoriany; 66 – baszty zamku w miejscowości Nyrków; 67 – klasztor (1763 r.) w miejscowości Zaliszczyki; 68 – cerkiew Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (1801 r.) i pałac (XIX w.) w miejscowości Dzwenyhorod; 69 – cerkiew (XV-XVII w.) w miejscowości Ruchotyn; 70 – resztki grodziska (X-XI w.), fragment wału Trajana, twierdza (XVII w.) i ruiny kościoła (XVIII w.) w miejscowości Okopy; 71 – cerkiew ormiańska (XVIII w.), ściany twierdzy i ruiny zamku (XV-XVII w.) w miejscowości Żwanec; 72 – twierdza (XIII-XVII w.) w mieście Chocin. **Osady:** 73 – miasta-centra obwodowe; 74 – miasta; 75 – miasteczka. **Inne obiekty:** 76 – rzeki; 77 – zbiorniki wodne; 78 – granice geokompleksów; 79 – drogi; 80 – granice państw. **Krajobrazy (typy terenów):** 81 – wyżyny lessowe, rozczłonkowane, z szarymi i ciemnoszarymi zbielicowanymi glebami, z grabowymi dąbrowami; 82 – wyżyny denudacyjne z szarymi i ciemnoszarymi zbielicowanymi glebami, z grabowymi i bukowymi dąbrowami; 83 – wyżyny akumulacyjno-denudacyjne, skrasowiałe, z szarymi i ciemnoszarymi glebami i czarnoziemami zbielicowanymi, z wyspami lasów bukowych; 84 – wyżyny wapienne, pasowo-wypukłe, skrasowiałe, zbudowane z rafowych wapieni, z szarymi glebami zbielicowanymi oraz czarnoziemami, z grabowymi dą-

browami; 85 – wyżyny lessowe, faliste i płaskie, z szerokimi dolinami rzeczny, podzielonymi jarami, wcięty do skał kredowych, z potężnymi czarnoziemami zbielicowanymi, z wysepkami grabowych lasów; 86 – wysokie i średnie dniestrzańskie tarasy z czarnoziemami zbielicowanymi, ciemnoszarymi zbielicowanymi glebami, z wyspami dąbrów; 87 – wysokie dniestrzańskie tarasy, rozczłonkowane dolinami, wcięty do skał paleozoiku, z szarymi i ciemnoszarymi glebami zbielicowanymi, czarnoziemami głębokimi i dąbrowami grabowymi; 88 – wysokie tarasy dniestrzańskie, podzielone dolinami, wcięty do krystalicznych skał, z szarymi i ciemnoszarymi glebami zbielicowanymi, z wyspami dąbrów grabowych; 89 – wyżyny lessowe z głębokimi dolinami, wcięty do skał paleozoiku, z szarymi glebami zbielicowanymi, z wyspami dębowo-grabowych dąbrów; 90 – kanionopodobne doliny rzeczne, z szarymi leśnymi, darniowymi i łąkowymi glebami, z grabowymi dąbrowami, roślinnością stepową i łąkową; 91 – rozczłonkowane wyżyny, z darniowymi zbielicowanymi i szarymi leśnymi glebami, z buczynami grabowymi; 92 – wyżyny wysokich i średnich tarasów, rozczłonkowane, z darniowymi zbielicowanymi powierzchniowo-oglejonymi glebami, z bukowymi dąbrowami i świerkowo-jodłowymi buczynami; 93 – wyżyny niskich tarasów, słabo drenowane, z darniowo-zbielicowanymi powierzchniowo-oglejonymi darniowymi, łąkowymi oraz bagiennymi glebami, z dąbrowami; 94 – przedgórskie piaszczysto-otoczkowe tarasy zalewowe.

Kanionowy typ krajobrazu charakterystyczny jest nie tylko dla doliny Dniestru, ale i jego licznych lewych dopływów. Rozdziela on krajobrazy wysokich tarasów dniestrzańskich z szarymi i czarnoziemnymi glebami z grabowymi dąbrowami, które rozpościerają się na północ od rzeki Dniestr (ryc. 2). Jednak górne biegi lewych dopływów Dniestru uformowały się w granicach lessowych krajobrazów wyżynnych, z szarymi glebami, z dąbrowami grabowymi i bukowymi. Krajobrazy, które przylegają do kanionu Dniestru od południa, należą do rodzaju wyżynnych, skrasowiałych z szarymi i czarnoziemnymi glebami. We wschodniej części kanion Dniestr przecina wapienny typ krajobrazu, który składa się z rafowych wapieni z czarnoziemami i szarymi glebami, z dąbrowami grabowymi. Dalej na południe od kanionu, mniej więcej na linii Iwano-Frankowsk-Czerniowce przebiega południowa granica Niżu Wschodnioeuropejskiego i Karpat, dlatego dalej na południe rozpowszechniony jest przedgórski typ krajobrazów – wyżyny terasowe z glebami darniowo-zbielicowanymi i bielicowanymi.

Różnorodność **geomorfologiczna** kanionu związana jest z (Andrejczuk, Pomohajlenko, 2007):

1. Licznymi i wielkimi meandrami, tworzącymi „Zmijowe węzły” (Pokucki, Podolski, Besarabski);

2. Swoistym poprzecznym przekrojem doliny rzecznej – górne części stoków doliny są mniej strome i składają się ze skał gliniasto-piaszczystych, w których rozwija się erozja powierzchniowa i liniowa oraz osuwiska, a dolne – są bardzo strome i urwiste, ponieważ zbudowane są z gipsów, wapieni, piaskowców, dolomitów, margli i argellitów – w obrębie których zachodzi erozja liniowa, masywne blokowe osuwiska i inne procesy;
3. Tarasami, w których tarasy zalewowe i niskie (1-4) znajdują się w środku kanionów, a pozostałe, często słabo widoczne w krajobrazie, tworzą kilka poziomów w kierunku od kanionu do działów wodnych;
4. Stokami różnej stromości i ekspozycji, z których najbardziej atrakcyjnymi są strome stoki (30-70°) i turnie (powyżej 70°); wąskimi tarasami zalewowymi i wyspami w korycie rzeczonym;
5. Ostańcami i skałami (12 m wysokości), które formują się wskutek erozji wiatrowej i jaskiniami, grotami, wnękami, które powstają w wyniku procesów abrazyjnych na brzegach zbiornika Dniestrańskiego we wschodniej części kanionu;
6. Zjawiskami krasowymi – korozyjnymi żłobami i rowkami na powierzchni wychodni wapieni i jaskiniami w gipsach.

Budowa geologiczna kanionu jest niezwykle urozmaicona. Jego powstanie, jak i kształtowanie dużych meandrów jest uwarunkowane tektonicznie. W zboczach kanionu widoczne są pochyle fałdy, pęknięcia tektoniczne, uskoki różnej amplitudy, struktury grzebieniopodobne itd. Kanion Dniestru to unikatowe przyrodnicze muzeum geologiczne. Naturalne przekroje geologiczne o głębokości do 240 m odsłaniają skały trzech er – od paleozoicznej do kenozoicznej (pełny przekrój) (Andrejczuk, Pomohajlenko, 2007). Są to potężne warstwy skał osadowych różnej genezy: terygeniczne – gliny, argellity, piaskowce, margle; chemo-geniczne – gipsy, wapienie; biogeniczne – wapienie, fosforyty, dolomity itd. Wśród nich najbardziej atrakcyjne są czerwone piaskowce dewońskie z rzadką fauną i florą, skały wapienne i gipsowe. Dość urozmaicone są też osady czwartorzędowe, reprezentowane przez różne typy genetyczne: eoliczne (skały lessowe), aluwialne, proluwialne, grawitacyjne, eluwialne i osady źródeł w wapieniach (trawertyny). Najbardziej atrakcyjnymi turystycznymi obiektami kanionu Dniestru są trawertynowe skały z jaskiniami, piaskowce, wapienie, margliste i piaszczyste łupki syluru i dewonu (ryc. 2).

Wody powierzchniowe kanionu i obszarów otaczających to rzeki i liczne źródła. Sieć rzeczna tej części dorzecza Dniestru jest asyme-

tryczna i składają się na nią liczne lewe dopływy z dolinami w postaci kanionów i nieliczne, krótkie dopływy prawe. Na stromych stokach występują potoki, wodospady i źródła, w tym o właściwościach leczniczych (woda uważana przez ludność miejscową za świętą). Atrakcją jest zbiornik Dniestrzański – Dniestrzańskie morze. Zapora o wysokości 40 m i hydroelektrownia powstały w latach 80. XX wieku w okolicach Nowodniestrowska.

Najważniejszymi wodnymi obiektami turystycznymi jest rzeka Dniestr oraz liczne źródła i wodospady na zboczach doliny, zbiornik Dniestrzański, a także liczne dopływy Dniestru. Łóżysko rzeki ma niezwykle kręty charakter, jego szerokość sięga od 100 do 200 m, a głębokość do 5-8 metrów. Dno ma przeważnie charakter otoczkowo-kamienisty i charakteryzuje się obecnością progów (Denysyk, 2007). W grudniu i styczniu Dniestr zamarza (średnia wieloletnia grubość lodu wynosi 20-30 cm), a średnia długość okresu ze zjawiskami lodowymi wynosi około 85 dni.

Prawie poziome występowanie skał górskich, które odsłaniają się na zboczach kanionu, powoduje występowanie licznych wypływów wód podziemnych w postaci źródeł różnej formy – w kształcie wypływów punktowych i powierzchniowych, czasem potężnych potoków. Spadająca po stromych zboczach woda tworzy kaskady wodospadów. Wody źródlane mają różny skład chemiczny i niektóre z nich wykazują właściwości lecznicze. O dużym religijnym znaczeniu źródeł w życiu ludności świadczą ustawione obok nich kapliczki i krzyże kamienne.

Interesującym obiektem turystycznym jest zbiornik Dniestrzański, który na przestrzeni wielu kilometrów zalał wschodnią część kanionu – od miasta Chocina do Nowodniestrowska. Maksymalna jego szerokość wynosi więcej niż kilometr, a głębokość sięga do 40 m. Nie mniej atrakcyjnymi są długie lewe i krótkie prawe dopływy Dniestru, które również tworzą głębokie kaniony ze źródłami i wodospadami (ryc. 2).

Kanion Dniestru cechuje się odrębnym **klimatem**, który jest uwarunkowany jego właściwościami geomorfologicznymi (stromymi zboczami, meandrami itp.), obecnością wodnej powierzchni rzeki i zbiornika Dniestrzańskiego, znacznym zalesieniem zboczy, licznymi wychodniami skał górskich pozbawionych roślinności. Klimat kanionu jest cieplejszy i łagodniejszy w porównaniu z sąsiadującymi obszarami wododziałowymi. Cechują go mniejsze dobowe i roczne wahania temperatur powietrza, duża wilgotność powietrza oraz słabe wiatry. W związku z tym odznacza się dobrymi warunkami dla ogrodnictwa, hodowli wczesnych jarzyn i odpoczynku, nieprzypadkowo miasto Zaleszczyki uważano kiedyś za kurort klimatyczny (Andrejczuk, Pomohajlenko, 2007).

Bogaty i różnorodny jest **świat roślinny** kanionu. Naliczono tutaj ponad 1200 gatunków wyższych roślin naczyniowych, w tym rzadkie gatunki endemiczne i reliktowe. Zależnie od różnorodności warunków krajobrazowo-ekologicznych są rozpowszechnione różne zbiorowiska: 1) leśne – lasy dębowo-grabowe (dąb skalny i szypułkowy) z domieszkami klonu, jaworu, lipy, jesionu, czereśni i lasy dębowe z dębem skalnym, a na łąkach – olszyny i wierzby; 2) krzaczaste (głóg, jarzębina, darń, akacja, dzika róża, niwa, berberys, leszczyna, stepowa wiśnia i wiele innych); 3) stepowe (różne gatunki traw, ostnica, kostrzewa owcza, goździk, przetacznik, barwinek i wiele innych – około 100 gatunków). W celu ochrony świata roślinnego w kanionie są stworzone rezerwaty botaniczne „Obiegowa” i „Żyżawski las” oraz botaniczny zabytek przyrody „Podolska dąbrowa” (ryc. 2). Rzadkie egzotyczne i reliktowe rodzaje roślin rosną w stworzonych przez człowieka kompleksach parkowo-ogrodowych, wśród których najbardziej znaczące są Koropecki, Zaleszczycki, Wikniański, Chociński, zlokalizowane w zaludnionych miejscowościach o takiej samej nazwie (ryc. 2).

Mało zmieniona szata roślinna kanionu Dniestru jest schroniskiem dla licznych **zwierząt**. Naliczono tu ponad 230 gatunków zwierząt, między innymi ptaków – 140, ssaków – 29, płazów – 11 i gadów – 11 (Andrejczuk, Pomohajlenko, 2007). W kanionie można spotkać sarny europejskie, bielaki, lisy, dziki, kuny, borsuki, dzikie koty, tchórze, łasice, różne gryzonie i inne. Bogata jest pacierzowa fauna wodna – dominują gatunki z rodziny karpowatych, spotyka się też gatunki z rodzin okoniowatych, sumów, jesiotrowatych, szczupaków i inne (Denysyk, 2007).

Bardzo urozmaicona jest też **pokrywa glebowa** kanionu Dniestru, co wynika z litologii skał, stromości zboczy, charakteru uwilgotnienia i szaty roślinnej (ryc. 2). Na dnie kanionu, na niskich tarasach są rozpowszechnione gleby łąkowe, powyżej na skałach wapiennych powstały ubogie gleby darniowo-torfowe, na górnych, bardziej pochyłych zboczach ze skałami lessowymi, są rozpowszechnione szare gleby leśne, a na bardzo stromych zboczach, zbudowanych z piaskowców i wapieni występują inicjalne gleby kamieniste albo brak jest pokrywy glebowej.

Antropogeniczne (kulturowe) walory turystyczne

Najdawniejszymi i najbardziej atrakcyjnymi dla turystyki obiektami antropogeniczno-przyrodniczymi w kanionie Dniestru są **skalne kompleksy jaskiniowe**, w których zachowały się ślady ludzkiej działalności

z paleolitu (Ridusz, 2009). Sporo takich obiektów, które pełniły funkcje religijne pojawiło się w wiekach XI i XII w związku z rozpowszechnieniem chrześcijaństwa (ryc. 2).

W kanionie Dniestru i na pobliskich obszarach spotkać można liczne pozostałości obronnych zabudowań różnych wieków – **grodziska** i często z nimi powiązane **długie wały** (ryc. 2). Wały te zachowane do dziś, inaczej nazywane „trajańskimi wałami” lub „tureckimi wałami”, sięgają do 2 m wysokości, od 3 do 8-10 m szerokości (maksymalna szerokość do 20 m przy wysokości 10 m) i mają długość do kilku kilometrów (Doslidzennia..., 1998).

W osadach, które występują w kanionie Dniestru i w jego pobliżu dobrze zachowały się liczne **zabytki historyczno-architektoniczne** z XIV-XX wieku (Doslidzennia..., 1998; Stecjuk, 2001), szereg z nich (przeważnie cerkwie) pełnił swoje funkcje do dziś (ryc. 2).

Podsumowanie i wnioski

Kanion Dniestru to głęboko wcięty w Wyżynę Podolską odcinek doliny rzeki Dniestr o długości około 500 km. Turystyczne walory przyrodnicze tego terenu związane są z różnymi krajobrazami (Cholawczuk, 2008), rzeźbą (wielkie meandry, tarasy, strome zbocza, ostańce, wyspy w korycie, formy krasowe), odsłonięciami skał (od paleozoiku do kenozoiku), swoistymi warunkami klimatycznymi, licznymi źródłami, obecnością zbiornika Dniestrzańskiego, różnorodnością roślinności i świata zwierzęcego. O turystycznych walorach kulturowych decydują liczne zabytki historyczne: grodziska, wały obronne, monastypy w jaskiniach, fortece, pałace, cerkwie i inne.

Znaczna różnorodność warunków przyrodniczych, duża ilość atrakcyjnych obiektów przyrodniczych i antropogenicznych stwarzają w kanionie Dniestru sprzyjające warunki dla uprawiania różnych rodzajów i form turystyki (Dnistrowskyj..., 2009), między innymi: poznawczej (przyrodniczej, kulturowej, krajoznawczej), wypoczynkowej, kwalifikowanej (żeglarskiej, kajakowej, speleologicznej), zdrowotnej, religijnej, itd. Ich rozwój ograniczony jest jednak w chwili obecnej brakiem odpowiedniego zagospodarowania turystycznego, brakiem informacji turystycznej i niedostateczną organizacją ruchu turystycznego. Ruch turystyczny aktywny jest tylko w okresie letnim, kiedy odbywają się jedno- i kilkudniowe spływy po rzece Dniestr, organizowane przez biura turystyczne miast Iwano-Frankowsk, Tarnopol i innych, z noclegiem w namiotach.

Perspektywy rozwoju turystyki w regionie powiązane są z planowanym utworzeniem w najbliższych latach przyrodniczego parku narodowego, obejmującego cały obszar kanionu Dniestru (Dnistrowskyj..., 2009).

Literatura

- Andrejczuk W., Pomohajlenko A., 2007. *Dnistrowskij kanjon*, [w:] *Riczkowski dolyny: pryroda – landszafty – ludyna*, Czerniwci-Sosnowec, s. 27-46 (w jęz. ukraińskim).
- Atlas geograficzny. Świat*, 2001. PPWK, Warszawa, s. 104.
- Cholawczuk D., 2008. *Estetyczno-rekreacyjni jakosti landszaftiw dolyny Seredniogo Dnisdtra*, Uczonyje zapiski Tawrijskiego nacionalnogo uniwersytetu im. W. Wernadskogo, Seria Geografia, t. 21, s. 379-387 (w jęz. ukraińskim).
- Dawydczuk W., Marynych O., Matwiiszyna Z., Melnyk A., 2007. *Landszafty Ukrainy, Karta massztabu 1:2 500 000*, Wyd. DNWP Kartografia, Kyjiw, s. 347 (w jęz. ukraińskim).
- Denysyk H. (red.), 2007. *Serednie Prydnistrowia*, Wyd. Teza, Winnyca, s. 357 (w jęz. ukraińskim).
- Dnistrowskyj kanion – unikalna terytoria turizmu: Materialy miznarodnoji naukowo-praktycznoji konferencii*, 2009. Ternopil, s. 204 (w jęz. ukraińskim).
- Doslidzennia Dnistra*, 1998. Towarystwo Lewa, Lwiw-Kyjiw, s. 185 (w jęz. ukraińskim).
- Ridusz B., 2009. *Skelno-peczerni antropogenni kompleksy w landszafti Dnistrowskogo kanionu*, [w:] *Riczkowski dolyny: pryroda – landszafty – ludyna*, Czerniwci-Sosnowec, s. 281-308 (w jęz. ukraińskim).
- Stecjuk W. (red.), 2001. *Kulturni grona Dnistra*, Wyd. Lileja-NW, Iwano-Frankiwsk, s. 254 (w jęz. ukraińskim).